

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce
Autorská kniha

Ostrovny uprostřed proudu

Bára Procházková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Ilustrace grafika

Bakalářská práce
Autorská kniha

Ostrovky uprostřed proudu

Bára Procházková

Vedoucí práce | prof. akad. mal. Mikoláš Axmann
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

podpis autora

Plzeň, červenec 2020

Obsah

- 5 Úvodem
- 6 Tématizace
 - Motivace k výběru tématu
 - Předchozí práce s knihou
- 7 Technické zpracování
 - Výběr techniky
 - Zpracování obsahu knihy
 - Formát a vazba knihy
- 8 Dějství
- 9 Doprovodná práce
 - Velkoformátové tisky
 - Kamenná instalace
- 10 Závěrem
- 11 Resumé
- 12 Seznam použitých zdrojů
- 13 Seznam příloh

Úvodem

Bakalářská práce v podobě autorské knihy nese název podle použitého textu od Ernesta Hemingwaye *Ostrov uprostřed proudu*¹. Ilustrace zhotovené na japonský papír jsou hlubinami oceánu, které omývají břehy textových ostrovů. Ty nás udržují v linii děje. Kniha je rozdělena do tří částí, stejně jako její předloha. Text je však zkrácen na ty nejdůležitější momenty z knihy a nechává tak prostor pro její obrazovou část.

¹ HEMINGWAY, E. *Ostrov uprostřed proudu*, Odeon 1972

1. Tématizace

Motivace k výběru tématu

Autorskou knihu jsem si vybrala kvůli formě prezentace, která je mi nejbližší. Myslím, že mi poskytuje možnost podat dílo komplexně v jednom celku. Práce na ilustracích vychází z mého zaujetí oceánem - jeho nespoutaností a rozmanitostí. Ilustrace v odstínech pařížské modři mohou pozorovatele vtáhnout do vodních hlubin a jejich proudů.

Díky textu *Ostrov* uprostřed proudu jsem se začala zabývat i motivem ostrovů, které neodlučitelně souvisí s vodní plochou a při přemítání nad tímto tématem vznikly dvě doprovodné práce. Jedna z nich je dvojice velkoformátových tisků na plátno a druhá je kamenná instalace na vyschlém dně rybníka Dvořiště v jižních Čechách.

Téma *Ostrovů* (it. *isola*) se mne dotklo v procesu tvorby i díky nucené izolaci kvůli pandemii koronaviru, kdy jsme každý zůstal ve svém malém světě. Uprostřed chaosu a zmatku jsme si vytvořili vlastní ostrovy, na kterých jsme ony měsíce izolace přečkávali. Tento zážitek se také odráží v mé bakalářské práci. Doplněním zážitku z karantény je i kniha *Muž, který miloval ostrovy* od D. H. Lawrence², která mi byla inspirací pro zpracování podoby knihy.

Myšlenka výběru právě tohoto tématu se ve mne probouzela během celého bakalářského studia, díky mým pravidelným cestám za oceánem a surfigem. Díky surfování jsem porozuměla přílivu a odlivu, poznala skutečnou sílu vody a pozorovala každodenní proměny barev na její hladině. Tisky pro mne byly formou, jak tento silný pocit, který jsem nosila v sobě, zprostředkovat.

Předchozí práce s knihou

V prvním semestru mého studia v ateliéru *Ilustrace a grafiky* jsem vytvořila autorskou knihu sbírky básní, které napsala má sestra, Jana Procházková. Kniha je doplněna tiskem z výšky - linorytovými ilustracemi a je sešita japonskou vazbou s pevnými deskami. Díky této práci jsem se poprvé konfrontovala s výzvou vytvořit knihu od sazby textu přes tvorbu ilustrací až k její samotné realizaci.

V dalším semestru jsem pracovala na sérii ilustrací, které byly zhotoveny tiskem z hloubky, pomocí hliníkových plechů malého formátu (menší B6). Šlo o ilustrace k povídce od J. D. Salinger *Den jako stvořený pro banánové rybičky*³. Doplnujícími pracemi byly frotované slepotisky, které byly vytisknuty pomocí reliéfu z lina a velkoformátový tisk o velikosti B1, který

² LAWRENCE, D. H. *Muž, který miloval ostrovy*, Radix, 2011

³ SALINGER, J. D. *Devět povídek*, Knižní klub, 2005

byl zhotoven stejnou technikou jako malé ilustrace - z hliníkového plechu tiskem z hloubky. Text povídky doplněný ilustracemi jsem svázala pomocí jednoduché vazby sešitového typu V1. Velikost byla kapesního formátu o velikosti A5. Obálku jsem vyšíla bavlnkou motivem vln, který korespondoval s obsahem povídky.

Při mém pobytu v Bulharsku během čtvrtého semestru díky programu Erasmus+, jsem pracovala na sérii tisků na téma symboliky tradiční bulharské výšivky. Šlo o akvatintu na měděném plechu. Vybrané tisky jsem svázala do vazby V6 - leporela s pevnými deskami, které jsem rovněž vyšíla motivem jedné z výšivek.

Při každé z těchto prací šlo o celkem konkrétní motivy, u kterých jsem neměla pocit úplného sebevyjádření a stále jsem hledala formu, která by více odpovídala mé představě prezentace zvoleného tématu, hlubšího proniknutí do problematiky a následného propojení myšlenkových a pocitových prožitků s formou výrazu. V mé závěrečné práci jsem s tímto propojením spokojená.

2. Technické zpracování

Výběr techniky

Na začátku semestru jsem začala experimentováním s razítky z lina s konkrétními tvary, které jsem nejprve tiskla ofsetovou barvou na papír vyšší gramáže. Při konzultacích s panem profesorem akad. mal. Mikolášem Axmannem jsem měla možnost vyzkoušet si japonskou techniku *moku hanga*, která mne naprosto uchvátila. Pomocí naředěného pigmentu jsem tiskla na navlhčený japonský papír Simili Japan. Konkrétní tvary postupně ustoupily abstraktním hlubinám, které se nejlépe tiskly pomocí plechu, na který jsem nanášela pigment naředěný arabskou gumou pomocí širokého štětce. Ručním tiskem vznikaly monotypy, které jsem mohla opakovaně překrývat několika vrstvami pigmentu. Savý japonský papír mi umožnil pracovat na několik etap. Mohla jsem tisky i po zaschnutí znovu navlhčit a pokračovat v tisku.

Zpracování obsahu knihy

V knize se propojují dvě roviny. Rovina textu a rovina ilustrace. Toto rozdělení je patrné i na volbě materiálu. Pro text jsem použila papír Flora Giglio 130g/m² a pro ilustrace japonský papír 70g/m². Originály tisků jsem po částech skenovala, a tak se v knize nacházejí jen výřezy z originálních tisků. Nepřišlo mi vhodné tisky digitálně zmenšovat, proto jsem zvolila tento postup digitalizace. Digitální ilustrace jsem znovu vytiskla na japonský papír pro dosažení co největší podobnosti s originály. Ilustrace symbolizují oceán a jeho proudy. Zároveň nám dávají pocitově

nahlédnout do života malíře Thomase Hudsona, který je hlavní postavou knihy. Jeho život je melancholický, tragický a propojený s oceánem.

Text je odsazen od okrajů stránek, aby vytvářel pomyslné ostrovy mezi ilustracemi a dával nám pevné záchytné body v rytmu knihy. Pro sazbu textu jsem použila dva typy písma: serifové Georgia Pro (hlavní textový obsah) a bezserifové Trebuchet (iniciály a názvy jednotlivých kapitol)

Formát a vazba knihy

Knihy je formátu B5 s pevnými deskami potaženými japonským papírem, který se potisknutý motivem jedním z tisků. Jeden z tisků je také na předsádkách knihy. Vazbu jsem zvolila japonskou. Myslím, že se tato vazba nejlépe hodí k charakteru použitého materiálu a technicky vyšla vstříc obsahu. Celá kniha je doplněna o papírový obal s názvem titulu a krátkým seznámením se s autorem textu a krátký medailonek o mne. Na zadním cípu se nachází odkaz na video, které zachycuje realizaci kamenné instalace v rybníku Dvořiště.

Nejprve jsem uvažovala nad vazbou typu V8 - šitou s pevnými deskami. Technicky bylo ale složité propojit dva typy papírů v této vazbě kvůli nutnosti skládat knihu do složek. To byl také další z důvodů, proč použít vazbu japonskou, protože mi umožnila knihu naskládat po jednotlivých stránkách. I tak jsem musela některé ilustrace z knihy vypustit, abych zachovala návaznost textu s ilustracemi a nevznikala mezi nimi prázdná místa, která by v rytmu knihy tvořila trhliny.

3. Dějství

Knihy je románový triptych, v němž dvě části nesou název podle ostrovů, na kterých se děj odehrává a třetí je na volném moři. První kapitola se jmenuje podle malého ostrova Bimini, který je součástí souostroví Bahamy. V této části knihy Thomas Hudson prožívá léto plné slunce, jídla a rybolovu společně se svými syny a přáteli. Ve šťastných chvílích, které postavy prožívají, však cítíme smutek z jejich pomíjivosti a tušíme, že tyto chvíle již nikdy znovu nenastanou.

„...O štěstí se velmi často tvrdí, že je strašně nudné, říkal si, když ležel a nespál, ale to proto, že nudní lidé jsou někdy velmi šťastní a že inteligentní lidé jsou s to připravit sobě i všem ostatním velké trápení a často ho také připraví. Jemu samotnému štěstí nikdy nudné nepřipadalo. Vždycky se mu zdálo mnohem víc vzrušující než cokoliv jiného a vždycky mu připadalo, že štěstí může mít pro ty, kteří jsou schopni ho prožívat, stejnou intenzitu jako hoře. Možná, že to není pravda, ale on už dlouho věřil, že to pravda je. A tohle léto jsou šťastní už celý měsíc a jemu se v noci po tom štěstí už stýská, přestože ještě neodešlo...“

Druhým ostrovem je Kuba. Děj se odehrává během války, kdy je Thomas Hudson součástí námořnictva a prožívá smutek ze ztráty svých synů, kteří se zabilo během automobilové nehody společně se svojí matkou poblíž francouzského Biarritzu.

Ernest Hemingway v knihách často vycházel ze svého vlastního života. Na zmíněných ostrovech část svého života strávil a můžeme v ději najít další paralely k jeho osudu a osudu Thomase Hudsona. Třetí část knihy se odehrává na moři, kde Thomas Hudson, pátrá společně se svojí posádkou po německých ponorkách. A kde jeho příběh tragicky končí.

4. Doprovodná práce

Velkoformátové tisky

Doprovodnou prací k autorské knize je dvojice velkoformátových tisků na bavlněná plátna, které jsem tiskla pomocí modrého pigmentu naředěného vodou. Tisk jsem realizovala postupným vykrýváním jednotlivých ploch lepící páskou a ztmavováním těch částí, které zůstaly odkryté pomocí tupováním barvy štětcem. Základní plocha je frotáž asfaltové cesty, která mi pomohla propojit motiv této velikosti. Při tisku jsem se stále držela motivu Ostrovů a zároveň proudění vody, která je obklopuje.

Kamenná instalace

Jako druhou doprovodnou prací jsem seskládala instalaci z kamenů a písku na vyschlém dně rybníka Dvořiště v jižních Čechách. Trávím na tomto místě hodně času již od dětství, protože hned u rybníku stojí již od roku 1938 chata, kterou postavil můj praděda Oldřich Procházka a vytvořil tím zázemí pro další generace naší rodiny. V současné době sem jezdíme se sestrou, abychom strávily čas v obklopení přírody. Snažíme se zachovávat rodinnou tradici a vážíme si toho, že můžeme pokračovat v příběhu tohoto místa.

Motiv ostrova a proudění je u instalace stejný jako u šablonového tisku na plátna, změnil se však výraz a forma realizace. Kameny jsem snesla z různých míst v rybníce a seskládala je do tvaru malého ostrova, ležícího mezi dalšími dvěma ostrovy, které jsou obývány jen vodním ptactvem a běžně není možné se suchou nohou na tyto ostrovy dostat. Realizace mozaiky pro mne byla velmi příjemná díky zvuku vody a zpívání vodních ptáků.

Dokumentaci instalace mi pomohl zrealizovat můj kamarád Václav Veselý, který vlastní a ovládá dron a díky jeho záběrům vzniklo hezké video, které je možné shlédnout na Youtube⁴.

4 OSTROVY | RYBNÍK DVOŘIŠTĚ 2020 | <https://youtu.be/Hf3uiY-Vdlw>

Závěrem

Na realizaci mé bakalářské práce zajisté nemám jediný podíl. Chtěla bych moc poděkovat panu prof. akad. mal. Mikolášovi Axmannovi za velmi přínosné konzultace, které mi vždy pomohly nabrat v práci směr a byly mi zdrojem inspirace. Děkuji Aničce Ovsíkové z ateliéru Kniha a tvarování papíru za konzultace a pomoc se sestavením knihy. Také velké dík patří Václavovi Veselému za pomoc s natočením videa kamenné instalace.

Resumé

The Author's book is called after Ernest Hemingway's book Islands in the Stream. The book is an expedition into the deep blue ocean which surrounds the isles of the leading text. These isles of the text keep us in the rythm of the book. The book consists of three parts - as well as the original book. The text has been shortened to the main moments of the story. Thanks to this reduction there is a space left for the illustrated part of the book.

Seznam použitých zdrojů

- 1 REYNEK, B. Český moderní samotář. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář. ISBN 9788087430149.
- 2 PIJOÁN, J. Dějiny umění. Praha: Balios, Knižní klub, 1998. ISBN 9788024201412.
- 3 PECINA, M. Knihy a Typografie. Brno: Host, 2012. ISBN 9788072943937.
- 4 KREJČA, A. Grafické techniky. Ostrava: Avetinum, 1994. ISBN 8071516388.
- 5 RAKUŠANOVÁ, Marie. Josef Váchal, Napsal, vyryl, vytiskl, svázal. Praha: Arbor Vitae 2014 .ISBN 978-80-7467-045-9.
- 6 VÁCHAL, J. Šumava umírající a romantická. Praha: Paseka, 2008. ISBN 9788071859017.
- 7 FIALA, Vlastimil. Henri Matisse. Praha: Odeon, 1967. ISBN 61-750-67.
- 8 HEMINGWAY, Ernest. Ostrovy uprostřed proudu. Praha: Odeon, 1972. ISBN 01-080-72
- 9 LAWRENCE, D.H. Muž, který miloval ostrovy. Praha: Radix, 2011. ISBN 978-80-86031-90-3

Citované publikace a odkazy

- 1 HEMINGWAY, Ernest. Ostrovy uprostřed proudu. Praha: Odeon, 1972. ISBN 01-080-72
- 2 SALINGER, J.D. Devět povídek. Praha: Odeon, 1971. ISBN 01-068-71
- 3 Ostrovy | rybník Dvořiště 2020: <https://youtu.be/Hf3uiY-Vdlw>

Seznam příloh

Příloha 1-2

proces tvorby tisků na japonský papír Simili Japan

Příloha 3-4

inspirace oceánem a surfingem

Příloha 5

tisk z hliníkového plechu pomocí pigmentu pařížské modři

Příloha 6

škála odstínů modré v ilustracích

Příloha 7

výběr tisků

Příloha 8-9

práce na knize

Příloha 10-11

technické zkoušky k velkoformátovému tisku

Příloha 12-13

proces tisku na plátno

Příloha 14-16

kamenná instalace a její realizace

Příloha 17-19

autorská kniha Ostrovy uprostřed proudu

Příloha 1

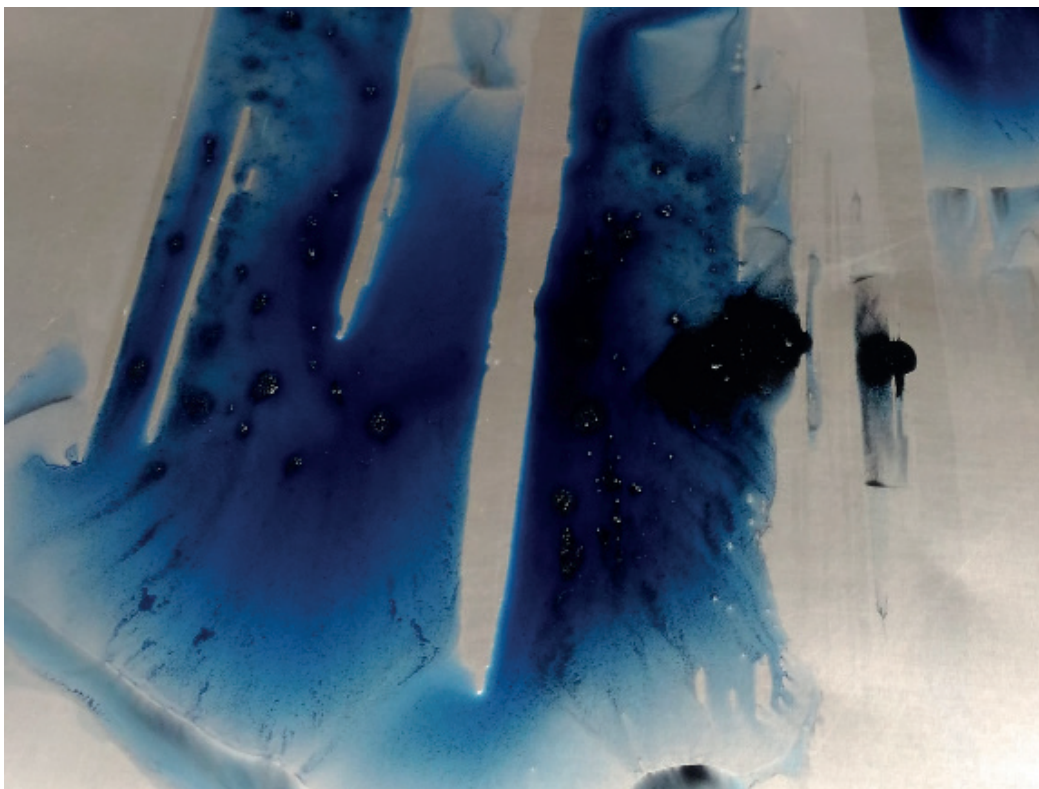
Příloha 2

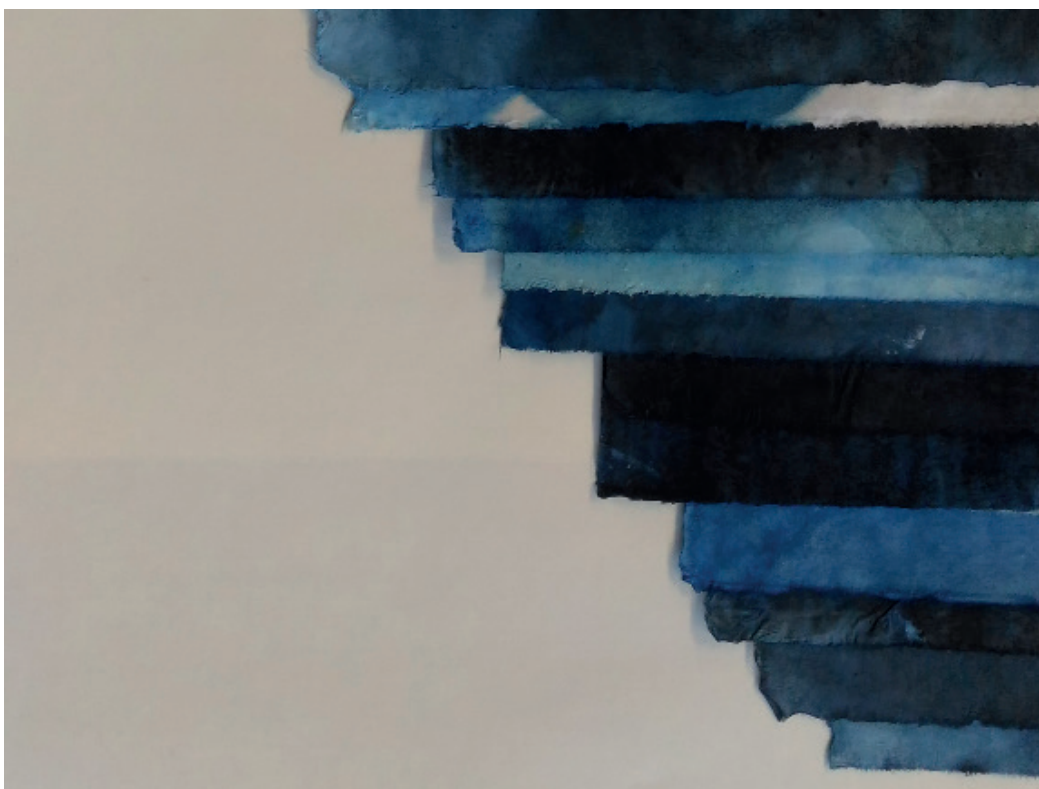
Příloha 3

Příloha 4

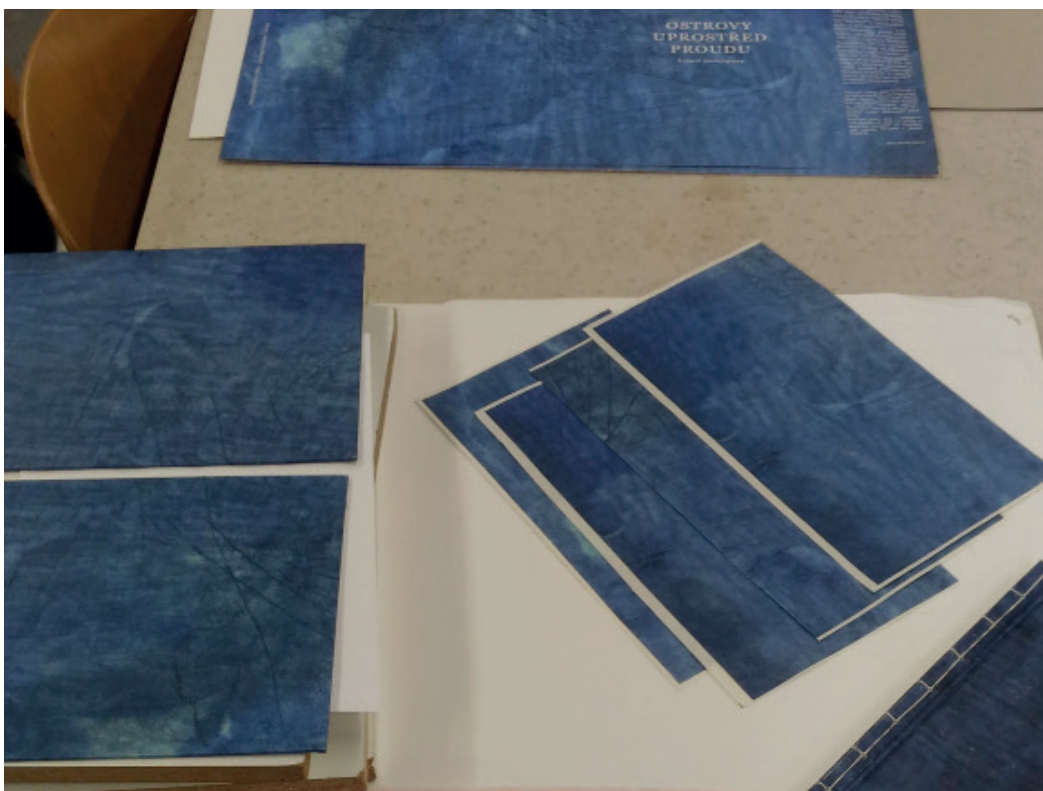
Příloha 5

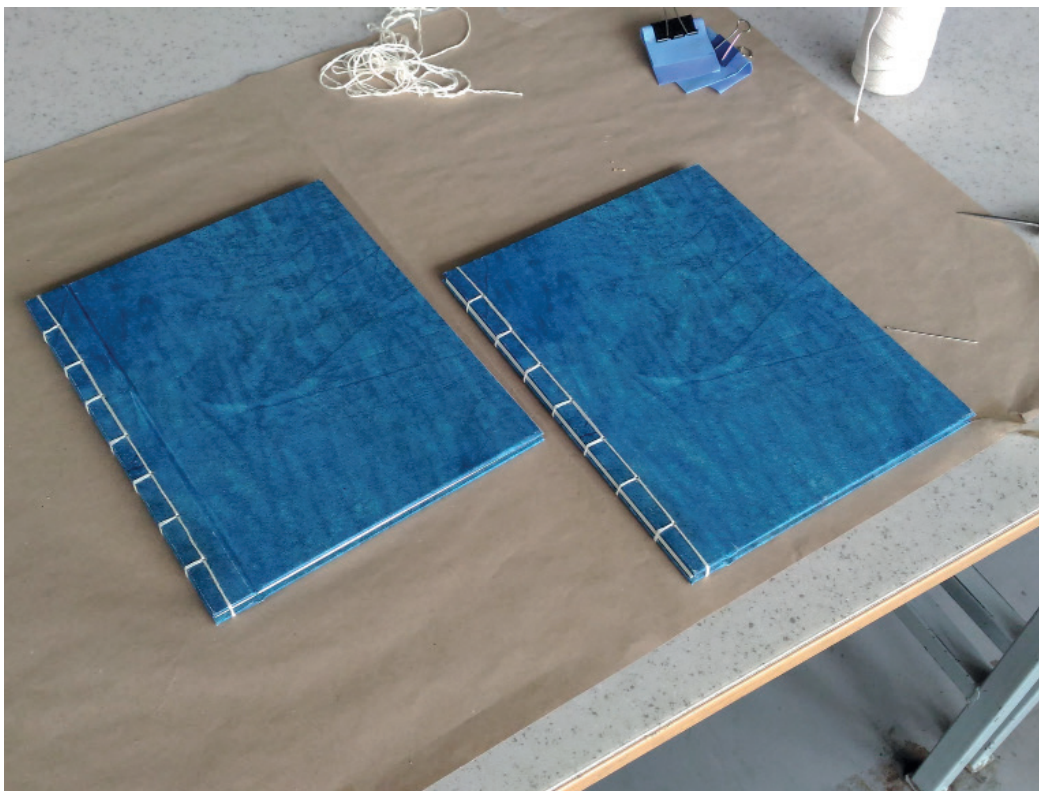
Příloha 6

Příloha 7

Příloha 8

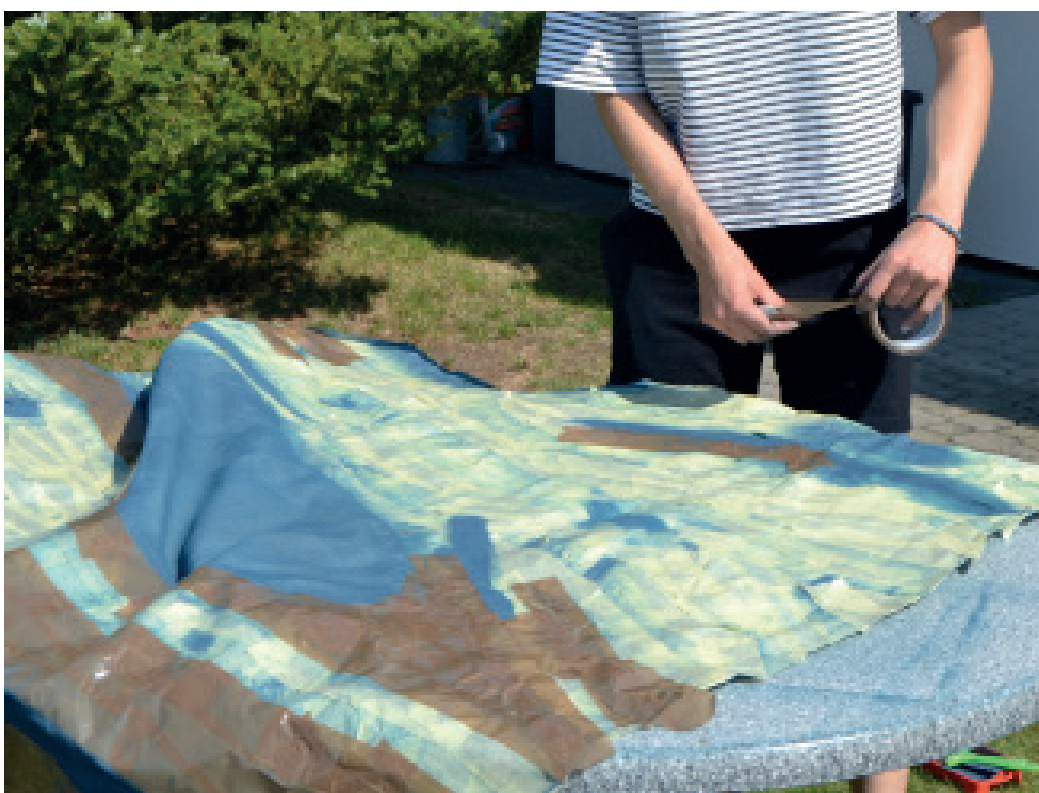
Příloha 9

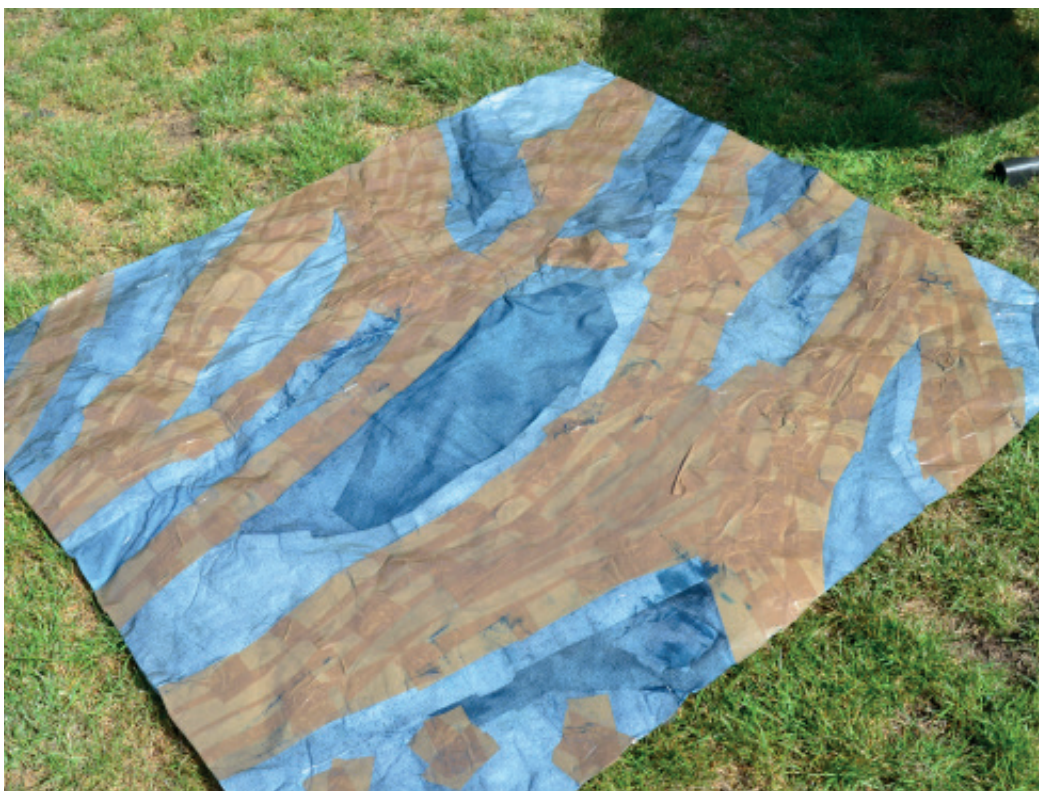
Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

Příloha 13

Příloha 14

Příloha 15

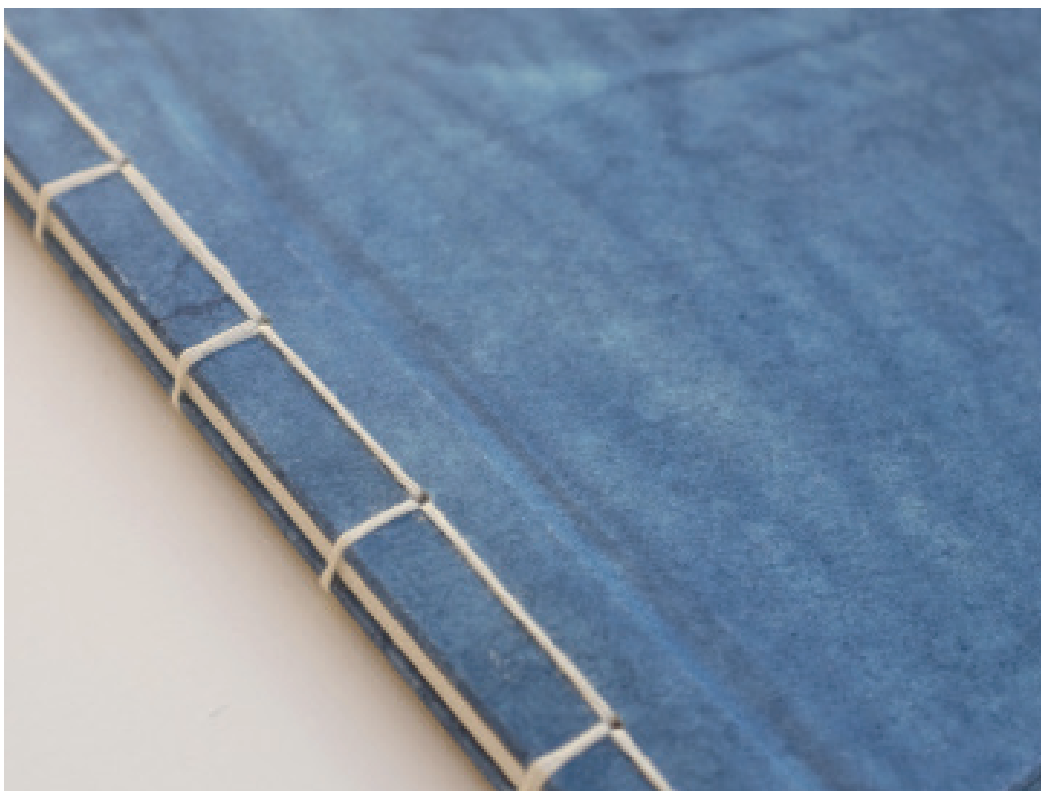
Příloha 16

Příloha 17

Příloha 18

Příloha 19